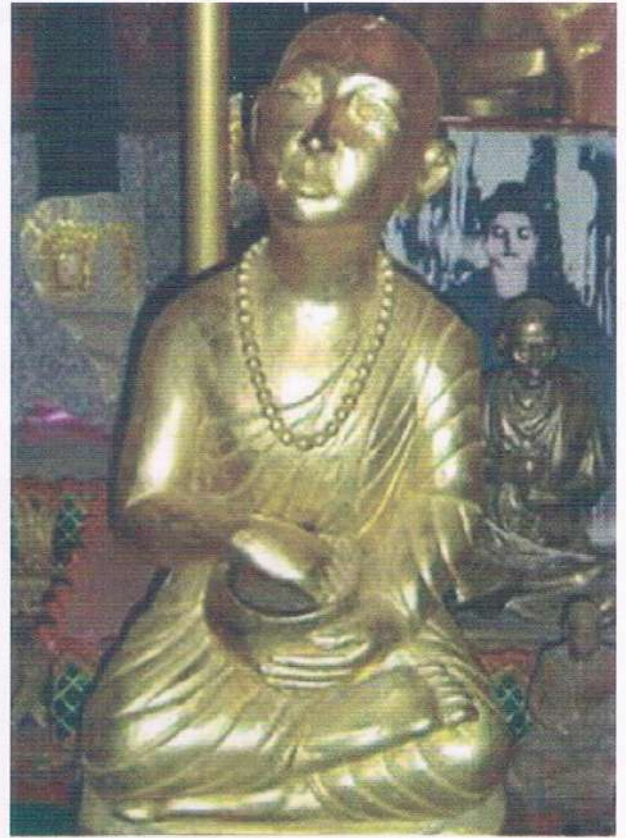

ประวัติความเป็นมาพระอุปัคฺต

ตรีเทพ / เรียบเรียง

จากการค้นหาข้อมูลของพระอุปัคฺตนั้น เราทราบเพียงว่า ท่านเกิดหลัง พระพุทธเจ้า เสด็จปรินิพพานแล้ว ประมาณ พ.ศ.๒๑๘ ปี แต่ไม่ทราบ ภูมิเดิมของท่านละเอียด ว่าเป็นบุตรของใคร เกิดใน วรรณะอะไร และที่ไหน

จากการสันนิษฐานตามตำนาน พระเถระอุปัคฺต น่าจะเป็นชาวเมืองปาตลีบุตร เมื่อบวชแล้วบำเพ็ญเพียร จนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ชีณาสพ สำเร็จภิกขุญาต่างๆ จนสามารถแสดงอภินิหาร เป็นที่เล้าลือมาจนทุกวันนี้ มีปฏิปทาดำเนินไปในทางสันโดษ มักน้อย นัยว่าท่าน เนรมิตเรือนแก้ว (กุฎิแก้ว) ขึ้นในท้องทะเลหลวง (สะดือ ทะเล) แล้วก็ลงไปอยู่ประจำ ที่กุฎิแก้วตลอดเวลา เมื่อ มีเหตุเภทภัยเกิดขึ้นในพระศาสนา หรือเมื่อมีพิธีกรรม ใหญ่ๆ หรือมีผู้นิมนต์ ท่านก็จะขึ้นมาช่วยเหลือ ด้วยความ เต็มใจเสมอ

สรุปรวมความได้ว่า ท่านเป็นพระเถระสำคัญองค์หนึ่ง ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (ผู้นำกองทัพนครแผ่กระจายไปทั่วโลก) เป็นพระเถระผู้เปี่ยมด้วยพุทธานุภาพ และฤทธิ์เดชเกรียงไกร สามารถปราบพญามารและกำจัด สิ่งชั่วร้าย ที่จะมาทำลายพิธีกรรมใหญ่ๆ มาแต่ครั้งโบราณ

เรื่องราวก็มีอยู่ว่า เมื่อประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ ๒ หลังพุทธปรินิพพาน ณ นครปาตลีบุตรราชธานี (ปัจจุบันคือเมืองปัตตะนะ ภาคใต้อินเดีย) พระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ครองราชสมบัติในขณะนั้น ทรงเลื่อมใสใน พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ตามตำนานกล่าวว่า ได้ทรงสร้างพระวิหารและพระสถูป มากมายทั่วทั้งชมพูทวีป (เค้าวามากถึงแปดหมื่นสี่พันองค์) เป็นผู้รวบรวมและขุดค้นพระบรมสารีริกธาตุ เพื่อจะนำไปบรรจุในสถูปที่พระองค์ ทรงสร้างไว้ทุกแห่ง เมื่อการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระองค์ก็ทรงปรารถนา ที่จะจัดให้มีการฉลอง สมโภช พระสถูปเจดีย์ทั้งหมดนั้น เป็นการมหิหารยิ่ง ตลอด ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน และเพื่อให้การฉลองสมโภช เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปราศจากอุปสรรค จึงใคร่จะอาราธนาพระสงฆ์ชีณาสพ ที่ทรงอิทธิฤทธิ์ มาเป็นผู้คุ้มครองงาน ให้ปราศจากการรบกวนจากมารร้ายต่างๆ แต่พระสงฆ์ในนครปาตลีบุตร ไม่มีรูปใดที่จะสามารถ เป็นผู้คุ้มครองงาน มหกรรมอันยิ่งใหญ่นี้ ให้พ้นจากภัยทั้งหลายนั่งปางได้ (โดยเฉพาะภัยจากพญาวาสสวดีมาร ผู้มีฤทธิ์ยิ่งกว่าภูตผีปีศาจทั้งหลาย) นอกเสียจากพระอุปัคฺตเถระผู้เดียวเท่านั้น พระสงฆ์ทั้งปวงจึงตั้งตัวแทน ๒ รูป ลงไปอาราธนาพระอุปัคฺต

เถระผู้เรืองฤทธิ์ มาช่วยรักษาความปลอดภัย ในงานสมโภชครั้งนี้ ซึ่งกล่าวกันว่า พระอุคุตเถระองค์นี้ มีปกติสันโดษ อยู่องค์เดียว เข้ามานมัสการเสวยวิมุตติสุข อยู่ในมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ ภายในปราสาทแก้วที่เนรมิตขึ้น เหนือรัตนบัลลังก์ จะออกจากสมบัติ เหาะขึ้นมาบิณฑบาต ในโลกมนุษย์ ในวันพุธเพ็ญกลางเดือนเท่านั้น และในครั้งนี้เอง พระอุคุตเถระ ถูกพระภิกษุสองรูป ผู้ได้อภิญญาสมบัติ ข้าแรมมหาสมุทร ลงมาถึงตัวท่านแจ้งว่า ให้ท่านจงเป็นธุระ ป้องกันพญามารอย่าให้รบกวนงานฉลองพระศุภเจติย์ ของพระเจ้าอโศกมหาราชได้ เมื่อ พระอุคุตเถระได้รับนิมนต์ ก็เดินทางมานมัสการ และรายงานตัวต่อคณะสงฆ์ในวันรุ่งขึ้น พระเจ้าอโศกมหาราช จึงได้เสด็จเข้ามานมัสการคณะสงฆ์ เพื่อขอทราบเรื่อง ผู้ที่จะมาทำหน้าที่รักษาการ งานฉลองสมโภชพระศุภเจติย์ เมื่อพระองค์ทรงทราบ ว่าผู้ที่จะมาทำหน้าที่นี้ คือพระอุคุตเถระ ก็ทรงนึกแคลงพระทัย เนื่องจากพระอุคุตเถระนั้น มีร่างกายผ่ายผอมคู่อ่อนแอ ก็ทรงไม่แน่ใจ เกรงจะทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ แต่ไม่ทรงตรัสว่าอะไร ครั้นรุ่งเช้าวันใหม่ ขณะที่พระอุคุตหาเถระ ออกบิณฑบาตในนครปาตลีบุตรนั้น พระเจ้าอโศกมหาราช ใคร่จะทดสอบฤทธิ์พระเถระ จึงทรงปล่อยช้างข้ามัน (ช้างตมกัน) ให้เข้าทำร้ายพระเถระ พระมหาอุคุตเถระเห็นดังนั้น จึงสะกดช้าง ที่กำลังวิ่ง เข้ามา ให้หยุดอยู่กับที่ ไม่ไหวติงประดุจช้างที่สลักด้วยศิลา พระเจ้าอโศกมหาราช ทอดพระเนตรเห็นดังนั้น ก็ทรงเลื่อมใส จึงเสด็จไปขอขมาพระเถระ พระมหาอุคุตเถระ ก็ให้อภัยทั้งแก่พระเจ้าอโศกมหาราช และพญาคชสาร เมื่อเห็นว่าพระอุคุตเถระ มีฤทธิ์เดชมาก พระเจ้าอโศกมหาราช ก็ทรงวางพระทัย ตรัสสั่งให้เตรียมฉลองสมโภช พระศุภเจติย์ทั้งหมด ด้วยการปลูกปะรำร้านโรง ประดับธงทิว และประทีปโคมไฟ ตลอดระยะทางกิ่งโยชน ให้ทำตามแนวผังแม่น้ำคงคา สว่างไสวไปทั่วทั้งบริเวณ บรรลุกุญชรยามยาคูตามที่กำหนดไว้ บรรดาพระสงฆ์ชีนาสพ และพระสงฆ์ปุณณ ตลอดจนพุทธศาสนิกชน ทั้งในนครปาตลีบุตร และต่างแดนจากจตุรทิศ ก็เริ่มหลั่งไหลเข้าสู่ บริเวณงาน พร้อมเครื่องสักการบูชา เพื่อร่วมพิธีฉลองสมโภช พระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุอยู่ในมหาเจติย์ และเจติย์ ทั้งแปดหมื่นสี่พันองค์ ด้วยความเลื่อมใส ครัทธาเป็นอย่างยิ่ง และในเวลาอันเอง พญามาร (พญาวัสสวดีเทพบุตรมาร) ก็มุ่งหน้าเข้ามาในงานกับเค้าเหมือนกัน

ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะก่อความวุ่นวาย ต่างๆ นานา ทั้งบันดาลให้เกิดลมพายุ ทั้งแปลงร่างเป็นสัตว์ป่า และสัตว์ ภูติผานต์ แต่ทุกครั้งก็โดนพระอุคุตเถระ กำราบได้หมด และสุดท้าย เพื่อให้พญามาร ออกไปจากบริเวณพิธี พระอุคุตเถระ จึงเนรมิตร่างหมาเฝ้าขึ้นมาตัวหนึ่ง แล้วดึงประคตจากเอวของท่าน ออกมาผูกร่างหมาเฝ้านั้น คล้องคอพญามารไว้ แล้วสาปว่าไม่ว่าใครก็ตาม (นอกจากท่านเอง) จะเอามาเฝ้านี้ออก จากคอพญามารไม่ได้

แล้วขับพญามารออกไป จากบริเวณงานทันที ด้วยความอับอาย พญามารก็ออกมาจากบริเวณงาน และพยายามแก้ร่างสุนัขเฝ้า ออกด้วยฤทธาานุภาพ แต่อย่างไร ก็ไม่สามารถแก้ได้ เพราะเมื่อเอามือทั้งสอง ต้องสายประคตที่คล้องคอที่ไร ต้องมีไฟลุกขึ้นไหม้คอ และมือทันที สุดท้ายจะแก้ไขด้วยตนเองได้ ก็ไปหาที่พึ่งอื่น (ที่คิดว่าน่าจะช่วยได้) แต่ถึงแม้จะไปหาท้าวมหาราชทั้งสี่ พระอินทร์ ท้าวยามา ท้าวสันดุสิต ท้าวนิมิตเทวราช ตลอดจนท้าวสหสบดีพรหม ก็ไม่มีใครสามารถช่วยได้ ต่างได้แต่แนะนำว่า ให้พญามารไปขอขมา และขอความเมตตา จากพระเถระผู้หนึ่งเสียดีกว่า พญามารเห็นดังนั้น จึงจำใจต้องกลับไปหาพระเถระ อ่อนวอน ให้ช่วยเอาซากหมาเฝ้าออกจากคอให้ แล้วจะไม่มารบกวน การจัดงานอีก พระอุปัฏฐากก็อนุโลมตาม แต่ยังไม่ไวใจพญามารนัก เกรงพญามาร จะกลับมาทำลายพิธีในภายหลัง จึงเดินนำพญามาร ไปยังเขาใหญ่ลูกหนึ่ง แล้วเอาร่างหมาเฝ้าทิ้งลงเหว และเนรมิตให้สายประคตยาวขึ้น แล้วพันคอพญามาร ไว้กับเขาลูกนั้น พร้อมทั้งแจ้งว่า เมื่อเสร็จพิธีฉลองสมโภช พระมหาเจดีย์สิ้นสุดลงแล้ว จึงจะแก้ไขออกปล่อยให้พญามารเป็นอิสระ

(๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน)

เวลาผ่านไปตามที่ตกลงกัน การจัดงานสมโภชน์ ก็สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พระอุปัฏฐากเถระ จึงกลับมาหาพญามาร โดยแอบอยู่ห่างๆ เพื่อฟังเสียงพญามารว่า ตะพยายหรือยังพญามารเอง เมื่อจากทิพยวิมานอันบรมสุข มารับทุกข์เวทนาเช่นนี้ ก็ตะพยายในสันดาน หวนนึกถึงพระพุทธโคดม จึงกล่าวสดุดี ในความเมตตากรุณาของพระพุทธเจ้า ในเรื่องที่ทรงมีมหากรุณาธิคุณ อันยิ่งใหญ่ว่า “ทรงบำเพ็ญสิ่งอันเป็นที่สุดหามิได้ เป็นที่พึ่งพำนักแก่สัตว์โลกทั้งมวล ในกาลทุกเมื่อ พระองค์นั้น เป็นผู้ประเสริฐหาผู้เสมอเหมือนมิได้ อนึ่ง ในกาลก่อน ข้าพเจ้าได้ทำร้ายพระองค์ โดยประการต่างๆ แต่พระองค์ ก็ยังทรงมหากรุณาธิคุณ มิได้กระทำการโต้ตอบ แก่ข้าพเจ้าเลย มาบัดนี้สาวกของพระองค์นามว่าอุปัฏฐาก ไม่มีเมตตาแก่ข้าพเจ้าเลย กระทำกับข้าพเจ้า ให้ได้รับความทุกข์ทรมานแสนสาหัส และได้รับความอับอาย เป็นอย่างยิ่ง ถ้าหากว่าข้ายังมีบุญกุศล ที่ได้สั่งสมไว้แต่กาลก่อน ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอธิษฐานปรารถนาเป็นพระสัพพัญญูในอนาคต ดังเช่นพระองค์ต่อไป”

จึงกล่าวได้ว่า การกระทำลำบากในครั้งนี้ ทำให้พญามาร ซึ่งความจริงแล้ว ในอดีตชาติ (ในยุคของพระกัสสป พุทธเจ้า) เคยมีจิตตั้งมั่น ที่จะบำเพ็ญเพียร ให้ได้เป็นพระพุทธเจ้าเช่นกัน แต่ที่ได้กระทำการขัดขวาง พุทธศาสนา ของพระพุทธโคดม ก็ด้วยความริษยา พระพุทธโคดม (มีมัจฉาทิฐิ) เนื่องด้วยพระองค์ ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าก่อนตน ทั้งๆ ที่ตนบำเพ็ญบารมี มามากพอสมควรเหมือนกัน แต่การกระทำในแต่ละครั้ง ก็มีได้ล่วงเกิน ทำบาปหนัก แต่ประการใด

เมื่อพระอุปลุตเถระ ได้ยินคำปรารภดังนั้น ก็เห็นว่าพญามารสิ้นพยศแล้ว จึงแก้ไขออก ปลอຍให้พญามาร เป็นอิสระ พร้อมทั้งขอขมาพญามาร และบอกว่า การกระทำครั้งนี้ ก็เพื่อให้พญามาร ระลึกได้ถึงพุทธภูมิ ที่ท่านเคย ปรารถนาไว้เท่านั้นเอง มิได้มีเจตนา ที่จะล่วงเกินประการใด ซึ่งพญามารก็เข้าใจด้วยดี ต่อจากนั้นพระเถระ ก็ได้ขอให้ พญามาร เนรมิตกาย เป็นพระพุทธองค์ เพื่อจะได้เห็น เป็นพุทธานุสสติบ้าง ซึ่งพญามารก็รับคำ แต่ขอรับรองว่า เมื่อเห็นเขา เนรมิตกาย เป็นพระพุทธองค์แล้ว อย่าหลงกราบไหว้เป็นอันขาด เพราะจะให้เขาบาปหนัก

ครั้นเมื่อพญามารเนรมิตกาย เป็นพระพุทธเจ้า ประกอบด้วยมหาบุริสลักษณะ และฉัพพรรณรังสี อันวิจิตร มีพระอัครสาวกเบื้องซ้าย เบื้องขวา แวดล้อมด้วย มหาสาวกทั้งหลายเป็นบริวาร เสด็จเยื้องย่าง ด้วยพุทธลีลา อันงดงามยิ่ง พระเถระ และบรรดาพุทธบริษัททั้งหลาย เห็นเช่นนั้น ก็สืมตัวพากันถวายนมัสการ ทำเอาพญามารตกใจ รีบคืนร่างเดิม และท้วงติงว่า ทำให้ตนมีบาปหนัก แต่พระเถระ ก็กล่าวให้พญามารสบายใจว่า ทุกคนกราบไหว้ พระพุทธเจ้า และพญามารก็ไม่บาปหรอก จะได้กุศลมากกว่า

จากนั้นพญามาร ก็กลับคืนสู่สวรรค์ ชั้นที่ ๙ วิมานของตน และนับแต่นั้นมา พญามารได้มีจิตอ่อนน้อม เลื่อมใส ในพระพุทธศาสนา หมดสิ้นน้ำใจริษยา และบำเพ็ญบารมี เพื่อพุทธภูมิต่อไป

เนื้อเรื่องได้กล่าวถึง พระกัสสปพุทธเจ้า ดังนั้นเพื่อความเข้าใจ ในการอ่าน ขอเสริมว่าตามตำนาน โลกเรานั้น แบ่งช่วงเวลาเป็นกัลป์ ซึ่งแต่ละช่วง ในแต่ละกัลป์ ก็จะมีพระพุทธเจ้า ที่มาตรัสรู้ โปรดบรรดา สัตว์โลก เป็นคราวไป ดังนั้นพระพุทธเจ้า จึงมี หลายพระองค์ ซึ่งเวลาหนึ่งกัลป์นั้นนานนัก (กัลป์ที่เรา อยู่นี้ มีพระพุทธเจ้า มาตรัสรู้แค่ ๕ พระองค์ และมีหลายๆ ช่วงในแต่ละกัลป์ ที่ปราศจากพระพุทธศาสนา โดยสิ้นเชิง ดังนั้นถือว่าเราโชคดีมาก ที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ในชาตินี้

การตั้งบูชา

นิยมการตั้งบูชาบนฐานรองรับ อยู่กลางภาชนะ ใส่ น้ำ เป็นการจำลองคล้ายกับท่านเจ้าพระยาอยู่ในมหาสมุทร สะดือทะเล แล้วใช้ดอกมะลิหรือดอกบัว ลอยในน้ำบูชา ถักการะ ถวายน้ำผึ้งและน้ำเปล่า วันละ ๑ แก้ว ถวายข้าว

พระอุปลุตในประเทศกัมพูชา

กล้วย ผลไม้ ขนมหูกเช้าหรือทุกวันพระ ห้ามถวายประเภทสิ่งมีชีวิต ใช้ธูปหอมบูชา ๓ ดอก หากมีการจัดงานพิธีใดๆ ให้จัดโต๊ะพิเศษ อัญเชิญพระอุปัชฌาย์มาตั้งไว้ พร้อมบูชาเครื่องสักการะตลอดงาน อย่าให้ไฟดับ

อานิสงส์การบูชาพระอุปัชฌาย์

ผู้ที่บูชาสักการะ จะมีความเป็นสิริมงคลคุ้มครองป้องกันภัยพิบัติและแคล้วคลาดจากอันตรายต่างๆ และอุปัทวเหตุทั้งหลาย เป็นผู้ชนะมารและศัตรูที่จะมาปองร้ายเราทั้ง ๑๐ ทิศ เป็นผู้มีความจงรักภักดี ไม่มีใครข่มเหงรังแก เป็นที่เคารพนับถือและเกรงกลัวของคนทั้งหลาย เป็นผู้กินไม่หมด มีโชคลาภอยู่ตลอดเหมือนพระอุปัชฌาย์ปางจกบาตร

คาถาขอลาภพระกัณฐาคอุปัชฌาย์มหาเถระ
พระอรหันต์ผู้สถิตยั้งเสด็จทะเล พระผู้อุดมด้วยเมตตา
บารมี โชคลาภ ค้ำกันภัยพิบัติ ขจัดอุปสรรคภัยอันตราย
ทั้งปวง

นะโม ๓ จบ

อุปัชฌาย์ จะ มหาเถระ พุทโธลัมภัง สัพพะชนะ พะทุชนะ ราชปุริโส อิตถิโยมานัง นะโม โจรา เมตตา
จิตตัง เอหิ จิตติจิตตัง ปิยังมะมะ สะเทวะกัง สะพรหมมะกัง มนุสสานัง สัพพะลาภัง ภะวันตุเมฯ

๒

อะไรดี...ก็ไม่สำคัญเท่าใจเราดี
เพราะถ้าใจเราดีเสียอย่างอะไรๆ
ก็ดีขึ้นทุกอย่าง

จาก F.B